

Pilar Azurmendi

(Gipuzkoako Aldundiko Ondarearen Zuzendaria)

Jon Odriozola

Hiru ahizpetan bigarrena. *"Antzekotasun batzuk izan arren, Nekane, Ainhoa eta hirurok nahiko ezberdinak gara"*, zehaztu du Pilar Azurmendi (Hernani, 1973) arkitektoak. Hiru haurren amak, Garazi (5 urte), Oihan (2 urte) eta Uxue (hilabeteak); gustukoa du bere lanbidea. Baita ingurumaria ere. Arkitektura eta eskultura ardatz duten liburu asko baititu etxean.

Alvar Aalto finlandiarra da Azurmendiren arkitekto kuttunena. Eskulturagintzarekin, berriz, *"zalantza gehiago daukat"*, esan du. Oteiza eta Chillida begiko ditu. *"Oteiza pertsona konplexua zen; bere espazioaren ikuspuntua gogoko dut. Chillidak eraikitzen zituen eskulturek, bestalde, indar handia helarazten dute. Bakoitza bere esparruan maisua zen"*.

"Zumaiako kaleetan berrera oso gaztetatik ibili arren, hernaniarra naiz".

Hernaniarra izateaz gain Plaza Berriko kimua zara.

Bi urte bete nituen arte Urnietan bizi izan ginen. Baita bolada batean Urbietan kalean ere. Handik Plaza Berriara jo genuen. Nire aitaren familia bertakoa da.

Plaza Berriak xarma berezia al du?

Bai! Dudarik gabe. Arkitektoa izanik, Kortazarrek eta Mokoroak egin zituzten etxeen alboan bizi izanda, zer esanik ez.

Hernaniren bihotzetariko batean bizi izan zara, beraz?

Zenbat ordu pasa izan ote nituen txikitik, lagunekin batera, katuak harra-patzen! Saiatzen behintzat bai. Amak esaten du *"sarnaz jositako katu guztiekin"* azaltzen nintzela etxean. Uste dut egungo gazteek baino kale-bizitza gehiago egiten genuela. Nahiz eta garai batean Plaza Berriaren erdi-erditik kotxe eta autobusak igaro. Beti etxetik kanpo.

Plaza Berria oinezkoentzat egin zutenetik, aldaketa handia eman du.

Hobera egin du. Ia ahaztuta izango dute hernaniar askok nolakoa zen lehen. Argazki zaharretara joz gero kotxez josita ageri da.

Bizitza sozial handia du.

Bai. Ikaragarria. Lehen, kaxkokoek bertan eguna pasa arren, ez zen hernaniarren bilgunea. Orain, bai, ordea.

Noiztik bizi zara Zumaian?

Hamalau urte joan dira jada. Halere, txikitatik, familiak ia urte erdia igarotzen zuen bertan.

Eta Zumaian zaudenean nola aurkezten zara? Hernaniarra edota zumaiarra?

Beti izan naiz erdi zumaiarra eta erdi hernaniarra. Halere "Zumaian bizi den hernaniar" gisa aurkezten dut neure burua. Nire haurtzaro guztia Hernanin dago, baita lagun handi asko ere. Baina zumaiarra ere banaiz. Beraz, erdia eta erdia. Zumaian urtetan ikusi nauen jende askok, jaiotzez ere zumaiarra naizela uste du. Zumaia kaleetan barrena oso gaztetatik ibili arren, hernaniarra naiz.

Itsasoa esku-eskura duzu. Kresalaren premiari?

Lehorrekoa izan arren, bai. Itsasoa ederra da. Horrez gain, lasaitasuna ematen dit.

Hernanitik zer botatzen duzu fal-tan?

Herri bizi-bizia da Hernani, eta hori oso aberatsa da: saltsa handikoa. Zumaia, ordea, lasaiagoa.

Urteetan atzera egingo dugu. Lehen ikasketak Langile ikastolan egin zituen.

Bai, urte zoriontsuak! Arriatsura joaten ginen oinez, euritan, eguzkitan edo elurretan. Irakasle eta ikasle on arteko harremana oso ona izan zen. Asko ikasi nuen Langile ikastolan: bizitzako tresnak batez ere.

Handik Agustin Iturriaga instituturara joan zinen.

Bai. Hasieran, ikastolatik instituturako saltoa, gogorra egin zitzaidan. Halere, institutuko lau urte haietan, primeran pasa nuen. Ikasteaz gain gauza asko antolatu genituen: kultur astea... Baita eskolaz kanpo ere. Oroitzapen bikainak ditut: Hernaniko eta inguruko herrietako ikasle euskaldun eta ez euskaldun askok institutuan egin genuen bat. Topaleku aparta izan zen. Baita harremanak sakontzeko leku aproposa ere.

Kirolari dagokionez, eskubaloia eta judoan aritu zinen. Zer eman zizun bata eta zer besteak?

Ia hogeitaz aritu nintzen judoan.

Realak Txantxilan jokatuak lagunarteko partida bateko argazkia. Pilarrek 5 bat urte edo izango zituen (Realako kapitaina Jose Mari Martinez da, eta epailea, Guruceta).

Pilar judoan hasi eta gutxira eginiko argazkia (5 bat urterekin).

Oso oroitzapen onak ditut: eginiko lagunak... Kirol oso orekatua da. Gerriko beltza 17 urte ingururekin eskuratu nuen. Nire ahizpa zaharrenarekin, Nekanerekin, egiten nituen borroka gogorrenak; gutxitan uzten ziguten elkarrekin lehiatzen. Berak irabazten zidan gehienetan...

Eskubaloian, hegalean eta pibote postuetan jokatu nuen. Talde giro bikaina presente dut. Euskadiko selekzioan jokatzera ere heldu nintzen bai esku-baloian eta bai judoan.

Institutuko azken urtean, unibertsitatearen atarian, zer karrera egitea zebilen zure buruan bueltaka?

Geologia. Baina azkenean arkitektura egin nuen nahiz eta biak gogoko izan.

Karrerako urteak nolakoak izan ziren?

Arkitektura karrera bat baino maratonia da. Sei urte eta ikasketa amaierako lana egiten zen lehen. Beraz, gutxienez, zazpi urteko lasterketa. Halere, karrera polita da. Anitza. Lan asko egin

behar den arren, gauza piloa ikasten dira: hirigintza, artea, egiturak...

Atzerrian ere egon zinen.

Bai. Ikasketen azken ikasturtea, 1997-98an, Finlandian eman nuen: Helsinkin.

Nolako izan zen Hernanitik Hel-sinkirako saltoa?

Aparta! Nire bizitzako urterik bikainena. Halere oso hiri garestia zen. Lanean aritu eta gero urte gutzirako aurreztuta eraman nuen diru ia guztia Gabonetarako gastatua nuen! Klima ere ez zen samurra. Iluntasuna, adibidez, gogorra egin zitzaidan hasieran; une askotan egunean hiru orduko argi-uneak izaten baikenituen soil-soilik. Baina muturreko kontrasteak, paisaia eta munduko hainbat bazterretako ikaskideak eza-gutu izana ederra izan zen. Esperientzia ikaragarria.

Ikasten aritu zinenean ez zinen gel-diririk egon.

Hasieran klase partikularrak ematen aritu nintzen; karrerako azken urteetan,

berriz, arkitektura eta ingeniartzako lantegi batean. Lana eginaz ikasi dut lanbidea.

Helsinki itzuli, karrera amaitu eta...

Zumaiara joan nintzen bizitzera. Orduan, nire bizitza asko aldatu zen. Lanean hasi eta ikasketa amaierako proiektua egin nuen.

Egun, Gipuzkoako Aldundiko Ondarearen zuzendaria zara.

la zazpi urte Itsasondo eta Lizartzako udaletako arkitektoa izan naiz: 2002az geroztik, udal arkitekto oposaketak egin, eta aurrekoek gain, baita Orikoa ere.

2007an, Aldunditik dei bat jaso nuen. Ea Gipuzkoako ondarearen zuzendaria izan nahi nuen galdetu zidaten. Hasieran, ezetz erantzun nien lanean gustura ari bainintzen. Bigarren aldiz deitu zidatenean, ondo hausnartu ondoren pausoa ematea erabaki nuen. Ez naiz batere damu, oso kontentu nago.

Lan berri honek zer eman eta zer kendu dizu?

Kendu, etxekoekin egoteko denbora. Eta eman, berriz, lan-talde bikaina.

Aldundian langile apartak daude eta asko ari naiz ikasten. Lan gogor bezain polita da. Gauza asko egiten ikusi eta gauzatu ahal izatea, plazerra da.

Zein elementurekin identifikatzen zara gehien: egurra, adreilua, harri edo burdinarekin.

Egurrarekin. Zergatik? Helarazten didan goxotasunarengatik.

Beraz, txalapartaren melodia faltan botatzen duzu.

Bail Txalaparta jotzen ikasi eta Pello eta Jon lagunekin aritu nintzen jotzen hasieran. Ondoren, karrerako lehen urteetan, Harkaitz Martinezekin, Oreka TX-eko txalapartarietarikoa batekin. Bolada batean Añorgako garaje batean aritu ginen entseatzen. Urteak dira txalaparta ez dudala jo.

Hernanin zer eraikitzea gustatuko litzaizuke?

Herrian? Ez dakit... Agian gehiegi eraiki dugu herri guztietan azken urteotan...

Foru Aldundiko Kultura Ondarearen Zuzendari hernanirra *Euskaldunak eta Pazifikoa*. Andres Urdanetaren omenez liburaren aurkezpenean (argazkia: gipuzkoakultura.net).

Kale Nagusia, 2. Aierdi-Arretxea etxea.

Kale-buelta

herriko kaxkotik barrena

Hernaniko plazan gaude. Udalak, elizak eta etxeek inguratzen gaituzte. "Gudarien plazatik, guztia dut gogoko", esan du Pilar Azurmendik. "Udaletxea zoragarria da. Bai eraikin bikaina. Gipuzkoako dotoreenetarikoa. Itxura ederra du. Eliza ere gogoko dut; eliz ataria batik bat".

Plazak xarma berezia du Gipuzkoako Aldundiko Ondarearen zuzendarientzat. "Zaharberritzea egin zutenean asko irabazi zuen baina zoruarekin ez zuten asmatu. Ez da eroso. Harria la-
karra denez, leundu egingo nuke. Oinezkoentzako hobeto egokituz gero, espalojaren antzeko, herri-bizitzan asko irabaziko luke", gaineratu du.

"Plaza oso itxia da. Bi irteera berezi ditu: Ezkiagarantz, eta Lizeaga auzorantz. Udaletxeko tunel handi eta sendoa, dotorea da. Aierdi-Arretxea etxea eraikin polita da. Ez gara askotan konturatzten baina herriko plaza nagusi ederra dugu. Enkantu berezia du. Gipuzkoan ez daude gisa honetako asko", azpimarratu du Azurmendik.

Udaletxea atzean utzi eta Kale Nagusitik beherako bidea hartu du hernaniarrak. Plaza Berriarako bidean ezker-eskuin topatzen dituen etxeetariko bati begira jarri da bereziki. Txiki-txikitatik du gogoko. Zaragüetatarren etxea da. "Barrutik ezagutzeko aukera izan nuen eta atentzioa eman zidan sartu nintzen egunean: 13 bat urte izango nituen". Beherantz jarraitu eta Egino jauregiaren parean jarri da. "Hau ere gogoko dut", erantsi du.

Egino etxea (Kale Nagusia, 17).

Nahiz eta eraikin bat ez izan, Oindi tabernaren aurrez aurre dagoen baldosaz egindako *Jabones Lagarto*-ren iragarkiari beti izan dio begirunea arkitektoak. Pauso batzuk gehiago eman, eta Plaza Berrira heldu da Azurmendi. Irizar tabernaren parean Kortazar anai arkitekto famatuek egindako etxeari begira jarri da. Txantxangorri elkartea dagoen eraikinari. "Nire aita bertan jaio zen", erantsi du. "Bere familiaren etxea zen. Jauregi izeneko baten alargunarentzat eraiki zen 1906an. Nire birraitonak erosi zuen. Aitaz gain, amonak ere bertan jaio zen. Oraindik gogoan dut garai bateko begiratokia...", zehaztu du hernaniarrak.

Sartu da hain ezaguna duen plazan barrena arkitektoa. Portalondoko etxea eta bere alboan dagoen itsasontzi itxurako eraikinari begira jarri da heldu orduko. Portalondo etxea edo Jentilen Dorrea, eta botika dagoen etxea begiko ditu. "Bigarren hau, Florencio Mokoroo arkitekto ospetsuak egin zuen", gaineratu du. "Hormigoiz eraiki zen herriko lehen etxeetarikoa da".

Kale Nagusia, 33. Cortazar anai arkitekto famatuek eginiko etxea.

Jentilen dorrea edo Portalondo etxea (Kardaberaz kalea, 46).

Kardaberaz kalea, 48. Mokoroo arkitektoak eginiko etxea, hormigoizko lehena.

Orain, kalean behera doa. Zinkoe-neara heldu orduko Agustindarren komentuarekin egin du topo. "Hau ere txikitan barrutik ikusteko abagunea izan nuen. Azken urteetan inguruak aldaketa sakona izan du. Bertan eginiko lanek ingurua asko aberastu dute: Zinkoenea zentrorantz hurbildu da. On egin dio. Agustindarrenekoa herriko lehen eliza izan zen eta hortik gorantz hazi zen Hernani".

Zinkoeneatik gora abiatu da Azurmendi. "Arkitektonikoki alde zahar txukun bezain ederra dugu. Baina ez dakit behar adina baloratzen dugun. Kaxkoko etxeek altura asko hartu dute eta eraikinen arteko garaiera neurritz kanpokoa da. Altuak, kaleen proportziorako. Baita ilun samarrak ere; ez dira eguzkitsuak. Horrek alde

zaharraren osotasunari kalte egin dio. Adibidez, Hondarribia eta Segurako alde zaharreko etxeek altura txikiagoak direnez, edertasuna agerikoagoa da. Horrez gain, Hernanitik kanpo, gutxi ezagutzen da gure alde zaharra. Tartean, oso ondo zainduriko etxeak daude: harribitxi ugari ditugu".

Kaxkoko arkitektura eta hirigintzarekin, hau da, eraikinen antolaketarekin zeresan handia duen usadio bat oso gogoko du Azurmendik: Azeri Dantzak. "Alde zaharreko etxe eta atalondoen artean loturarik ez balego Azeri Dantzak jai luke", erantsi du arkitektoak. "Hernaniarroiei gehien gustatzen zaigun ekitaldia da; oso gurea baita", azpimarratzen du. "Ahal dudan bakoitzean espresuki hori ikustera joaten naiz festetara. San Joan sua ere

arrunt gogoko dut. Plaza Berrian bizi izan nintzanean eta txistulariek jotzen duten Azeri Dantzako doinua entzun orduko, ikustera hurbiltzen nintzen. Benetan asko hunkitzen nauen ekimena da". Eta usadioa mantendu dadin, kaxkoko eraikinak banatzen dituen karkaba, patioak... zabalik mantentzearen premia aldarrikatzen du: "bestela usadioa arriskuan egongo litzateke".

Fagollagako Erret Aingura lantegia, Portu auzoan egon daitezkeen aztarnak, Urumea nabigagarri zeneko garaiak... Hamaika historia berreskuratu beharra ikusten du arkitektoak Hernaniko hainbat altxor habiatik kanpo ezagutarazteko. "Badugu lan ederrik", ondorioztatu du baikor Pilar Azurmendik. ■